

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ
ΑΠΟΦΑΣΗ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ
της προσφυγής υπ' αριθ. 65545/01
την οποία κατέθεσαν οι Έξ Αέ Έ
κατά της Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συγκροτηθέν στις 20 Μαρτίου 2003 από τμήμα απαρτιζόμενο από τους κ.κ. δικαστές:

F. TULKENS, *Πρόεδρο,*

K.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

P. LORENZEN,

N. VAJIC,

E. LEVITS,

A. KOVLER,

V. ZAGREBELSKY,

και από τον S. NIELSEN, *Αναπληρωτή Γραμματέα του Τμήματος,*

Έχον υπ' όψη την προρρηθείσα προσφυγή η οποία εισήχθη στις 14 Δεκεμβρίου 2000,

Έχον υπ' όψη τις παρατηρήσεις τις οποίες υπέβαλε η εναγόμενη Κυβέρνηση και την αντίκρουση των προσφευγόντων,

Αφού διασκέφτηκε, εκδίδει την ακόλουθη απόφαση:

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Οι προσφεύγοντες, κ.κ. Έξ Αέ Έ, είναι Έλληνες υπήκοοι, οι οποίοι γεννήθηκαν αντίστοιχα το 1936 και 1957 και

διαμένουν στην Αθήνα. Η εναγόμενη κυβέρνηση εκπροσωπείται από τον κ. Β. ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟ, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και από την κυρία Μ. ΠΑΠΙΔΑ, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Τα πραγματικά περιστατικά, όπως εκτίθενται από τους διαδίκους, έχουν εν περιλήψει ως εξής:

Οι προσφεύγοντες είναι δημοσιογράφοι. Ο πρώτος είναι ο εκδότης και διευθυντής της εφημερίδας *Αδέσμευτος Τύπος*. Ο δεύτερος είναι ο αρχισυντάκτης της εφημερίδας.

Στις 7 και 8 Σεπτεμβρίου 1995, η εφημερίδα *Ελευθεροτυπία* δημοσίευσε καταγγελίες κατοίκων της πόλεως της Άρτας (Δ. Ελλάδα) σε βάρος ορισμένων δικαστών και εισαγγελέων, μεταξύ των οποίων ο Ι.Μ., για συμπεριφορά αντιβαίνουσα προς τη δεοντολογία των δικαστικών λειτουργιών. Σε συνέχεια των καταγγελιών αυτών, διετάχθη δικαστική έρευνα, μετά το πέρας της οποίας ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου ζήτησε να μετατεθεί ο Ι.Μ. (1)

Στις 19 Σεπτεμβρίου 1995, ο *Αδέσμευτος Τύπος* δημοσίευσε άρθρο υπογεγραμμένο από τον δεύτερο προσφεύγοντα, στο οποίο αναφερόταν ότι και άλλος εισαγγελέας φέρεται ότι εμπλέκεται σε σκάνδαλο (...): ο Ι.Μ. (...). Το κοινό χαρακτηριστικό [των εν λόγω δύο εισαγγελέων] είναι ότι στην πραγματικότητα δεν [τους] έχει επιβληθεί καμία ποινή και ότι ορισμένοι υψηλά ιστάμενοι αξιωματούχοι της Κυβερνήσεως τρέφουν μεγάλη εκτίμηση για τα άτομα αυτά.

Στις 10 Οκτωβρίου 1997, ο Ι.Μ. κατέθεσε μήνυση σε βάρος των προσφευγόντων και της εφημερίδας για συκοφαντία και εξύβριση. Η δικάσιμος ορίστηκε για τις 9 Δεκεμβρίου 1997, οπότε ανεβλήθη για τις 23 Μαρτίου 1998. Κατά τη συζήτηση, οι προσφεύγοντες προσήγαγαν έγγραφη μαρτυρία υπέρ αυτών.

(1) Ο Ι.Μ. ετέθη σε διαθεσιμότητα και παραπέμφθηκε στη δικαιοσύνη για κατάχρηση εξουσίας.

Στις 3 Ιουλίου 1998, με την υπ' αριθ. 17312/1998 απόφαση, το Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης σημείωσε ότι το πρώτο μέρος του άρθρου βασιζόταν σε πραγματικά περιστατικά και δεν ήταν αποκύημα της φαντασίας του συντάκτη του. Λόγω της ευρείας δημοσιότητας της οποίας έτυχε η υπόθεση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το δικαστήριο ανεγνώρισε ότι οι προσφεύγοντες ενήργησαν από έννομο συμφέρον, ήτοι προς ενημέρωση του κοινού. Εντούτοις, το δικαστήριο έκρινε ότι το δεύτερο μέρος του άρθρου στερούταν αληθείας, αφού οι ισχυρισμοί των προσφευγόντων ήταν παντελώς αβάσιμοι. Το δικαστήριο σημείωσε ότι οι προσφεύγοντες ήταν σε θέση να αντιληφθούν ότι οι επικρίσεις τους ήταν δυνατό να βλάψουν την τιμή και την υπόληψη του Ι.Μ. Εάν ο σκοπός τους ήταν να ενημερώσουν το κοινό, θα ήταν δυνατό να εκφραστούν κατά τρόπο τέτοιο ώστε να μη έθιγαν το πρόσωπο του Ι.Μ. Συνεπώς, το δικαστήριο έκρινε τους προσφεύγοντες ενόχους εξυβρίσεως και τους καταδίκασε να καταβάλουν στον Ι.Μ. δέκα εκατομμύρια δραχμές ο καθένας ως αποζημίωση (29 347 ευρώ). Δυνάμει του άρθρου 4 του Νόμου 2243/1994, το ποσό αυτό είναι το κατώτερο το οποίο προβλέπεται για παρόμοια αδικήματα τα οποία διαπράττονται δια του Τύπου.

Στις 8 Ιουλίου 1998, οι προσφεύγοντες εφεσίβαλαν την απόφαση αυτή πριν τους κοινοποιηθεί επισήμως. Υποστήριξαν ότι η καταδίκη τους έθιγε την ελευθερία του Τύπου και επικαλέσθηκαν τα άρθρα 6 και 10 της Συμβάσεως.

Στις 3 Φεβρουαρίου 1999, το Εφετείο Θεσσαλονίκης επικύρωσε την προσβληθείσα απόφαση (απόφαση υπ' αριθ. 354/1999).

Στις 7 Μαΐου 1999, οι προσφεύγοντες κατέθεσαν αίτηση αναιρέσεως. Στα μακρά υπομνήματά τους, επέμεναν επί της κεφαλαιώδους σημασίας της ελευθερίας εκφράσεως για τους δημοσιογράφους. Κατ' αυτούς, η καταδίκη τους ουδόλως αιτιολογείτο υπό το πρίσμα του άρθρου 10 της Συμβάσεως. Το επίμαχο άρθρο σκοπό είχε την άσκηση κριτικής σχετικά με τη συμπεριφορά ορισμένων δικαστικών λειτουργών, μεταξύ των οποίων ο Ι.Μ., και ουδεμία προσωπική προσβολή εμπειρείχε. Παράλληλα, οι προσφεύγοντες ασκούσαν κριτική σχετικά με τη σε βάρος τους διεξαχθείσα διαδικασία. Η διαδικασία

αυτή, σχετική προς τα διαπραχθέντα δια του Τύπου αδικήματα, στο μέτρο κατά το οποίο προέχει η ανάγκη ταχείας εκδικάσεως της υποθέσεως, τους αποστέρησε – κατά τους προσφεύγοντες – τις δικονομικές εγγυήσεις οι οποίες συνδέονται με τις συνήθεις διαδικασίες (μεγαλύτερες προθεσμίες, δυνατότητα εξετάσεως πολλών μαρτύρων, κ.λ.π.). Επομένως, ήταν – κατά τους προσφεύγοντες – αντίθετη προς τις απαιτήσεις του άρθρου 6 της Συμβάσεως. Περαιτέρω, οι προσφεύγοντες παραπονήθηκαν για την ύπαρξη κατωτάτου ορίου αποζημιώσεως. Κατ' αυτούς, η αδυναμία να αποδείξουν ότι η ηθική βλάβη την οποία υπέστη ο ενάγων, ήταν κατώτερη των δέκα εκατομμυρίων δραχμών, προσέβαλε την αρχή της ισότητας των όπλων.

Στις 31 Οκτωβρίου 2000, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση. Έκρινε ειδικότερα ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν αναφέρει στους λόγους τους τις πραγματικές περιστάσεις επί των οποίων το Εφετείο είχε στηρίξει την απόφασή του. Συνεπώς, δεν ηδύνατο να ελέγξει αν τα νομικά σφάλματα, τα οποία επικαλούνταν οι προσφεύγοντες, είχαν οδηγήσει το Εφετείο σε λανθασμένη απόφαση (απόφαση υπ' αριθ. 1313/2000).

ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ

1. Επικαλούμενοι το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι η διαδικασία δεν ήταν δίκαια.

2. Επικαλούμενοι το άρθρο 10 της Συμβάσεως, οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι υπήρξε παραβίαση του δικαιώματός τους στην ελευθερία εκφράσεως.

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι υπήρξε τριπλή παραβίαση του δικαιώματός τους σε δίκαια δίκη. Πρώτον, παραπονούνται ότι η διαδικασία η οποία ακολουθήθηκε για τα διαπραχθέντα δια του Τύπου αδικήματα, είναι μία ειδική διαδικασία, κατά την οποία εκείνο το οποίο προέχει είναι η ταχύτητα.

Έτσι, εκτιμούν ότι δεν είχαν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν τις εγγυήσεις τις οποίες προσφέρει η συνήθης διαδικασία (μεγαλύτερες προθεσμίες, δυνατότητα εξετάσεως πολλών μαρτύρων, κ.λ.π.). Δεύτερον, παραπονούνται ότι καταδικάστηκαν να πληρώσουν στον ενάγοντα αποζημίωση αντίστοιχη προς το κατώτερο προβλεπόμενο από τον νόμο ποσό (δέκα εκατομμύρια δραχμές – 29 347 ευρώ), χωρίς να δύνανται να αποδείξουν ότι η ηθική βλάβη την οποία υπέστη ο ενάγων, ήταν κατώτερη του ποσού αυτού. Κατά τους προσφεύγοντες, αυτό το «τεκμήριο» ζημίας θίγει την αρχή της ισότητας των όπλων. Τρίτον, παραπονούνται ότι ο Άρειος Πάγος δεν εξέτασε το βάσιμο των λόγων τους. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, το οποίο ορίζει σχετικά τα εξής:

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσή του δικαστεί δικαίως (...) από δικαστήριο (...) το οποίο θα αποφασίσει (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...).»

Η Κυβέρνηση δηλώνει ότι η διαδικασία η οποία προβλέπεται για τα διαπραχθέντα δια του Τύπου αδικήματα, δεν αντιβαίνει προς τη Σύμβαση. Είναι προς όφελος όχι μόνο του προσώπου το οποίο αναφέρεται σε δημοσιευθέν στον Τύπο άρθρο, αλλά και του συντάκτη του εν λόγω άρθρου ή του εκδότη της εφημερίδας του, στο μέτρο που η δίκη δεν καθυστερεί αδικαιολόγητα και η διαφορά επιλύεται ταχέως. Όσον αφορά την παρούσα υπόθεση, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι προσφεύγοντες δεν στερήθηκαν το δικαίωμα της υπερασπίσεώς τους. Η συζήτηση ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου δεν διεξήχθη εντός της προβλεπόμενης από τον νόμο προθεσμίας τριάντα ημερών, αλλά πολλούς μήνες αργότερα, γεγονός το οποίο επέτρεψε στους προσφεύγοντες να προετοιμάσουν την υπεράσπισή τους. Εξ άλλου, οι προσφεύγοντες εφείσβησαν την πρωτοδικώς εκδοθείσα απόφαση πριν ακόμα αυτή τους κοινοποιηθεί. Δεν δύνανται επομένως να παραπονούνται για τις προβλεπόμενες από τον νόμο βραχείες προθεσμίες για την άσκηση των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Τέλος, οι προσφεύγοντες είχαν το δικαίωμα να προσάγουν έγγραφες μαρτυρίες περισσοτέρων του ενός

προσώπων ώστε να αποδείξουν τις προφορικές κατά τη συζήτηση μαρτυρίες, αλλά κατέθεσαν μόνο μία μαρτυρία.

Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι ο Άρειος Πάγος απήντησε σε όλους τους λόγους τους οποίους προέβαλαν οι προσφεύγοντες και κατέληξε ότι η επίδικη διαδικασία ήταν σύμφωνη προς τις απαιτήσεις του άρθρου 6 της Συμβάσεως.

Οι προσφεύγοντες αντικρούουν τους ισχυρισμούς αυτούς και δηλώνουν ότι η σε βάρος τους διεξαχθείσα διαδικασία δεν ήταν νόμιμη και ότι ο Άρειος Πάγος δεν εκδίκασε εν τοις πράγμασι την υπόθεσή τους.

Το Δικαστήριο εκτιμά, με γνώμονα το σύνολο των επιχειρημάτων των διαδίκων, ότι η αιτίαση αυτή θέτει σοβαρά ζητήματα νόμου και ουσία, τα οποία δεν δύνανται να επιλυθούν κατ' αυτό το στάδιο της εξετάσεως της προσφυγής, αλλά απαιτούν εξέταση επί της ουσίας.

Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι η αιτίαση αυτή δεν πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη, υπό την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Συμβάσεως. Ουδείς άλλος λόγος απαραδέκτου διαπιστώθηκε.

2. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι υπήρξε παραβίαση του δικαιώματός τους στην ελευθερία εκφράσεως. Επικαλούνται το άρθρο 10 της Συμβάσεως, το οποίο ορίζει σχετικά τα εξής:

«1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης ως και την ελευθερία λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρο δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλλουν τις επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως σε κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας.

2. Η άσκηση των ελευθεριών τούτων, συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνες δύνανται να υπαχθεί σε ορισμένες διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπόμενους υπό του νόμου και αποτελούντες αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία για την εθνική ασφάλεια, την εδαφική ακεραιότητα ή δημόσια ασφάλεια, την προάσπιση της τάξεως και πρόληψη

του εγκλήματος, την προστασία της υγείας ή της ηθικής, την προστασία της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδιση της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή τη διασφάλιση του κύρους και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.»

Η Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί ότι υπήρξε επέμβαση εν προκειμένω. Υποστηρίζει εντούτοις ότι η καταδικαστική απόφαση αιτιολογείτο από ορισμένα όρια στην άσκηση της ελευθερίας εκφράσεως. Ειδικότερα, οι αποφάσεις για τις οποίες παραπονούνται οι προσφεύγοντες, σκοπό είχαν την προστασία της υπολήψεως τρίτου, ήτοι της υπολήψεως του I.M. Επεδίωκαν επομένως μία θεμιτή σκοπιμότητα υπό την έννοια της δευτέρας παραγράφου του άρθρου 10. Τα εθνικά δικαστήρια στάθμισαν τα συμφέροντα των δύο πλευρών και εξέτασαν αν το επίδικο άρθρο έθιγε αδικαιολογήτως το πρόσωπο του I.M. Αναφερόμενη στη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου, η Κυβέρνηση κατέληξε ότι η καταδίκη των προσφευγόντων ήταν ανάλογη του επιδιωκόμενου σκοπού.

Οι προσφεύγοντες δέχονται ότι η δημοσιογραφική ελευθερία δεν είναι απεριόριστη και ότι δεν πρέπει ο Τύπος να υπερβαίνει ορισμένα όρια. Εντούτοις, εκτιμούν ότι η καταδίκη τους ουδόλως ήταν δικαιολογημένη. Υπογραμμίζουν ότι ο εν λόγω εισαγγελέας ετέθη σε διαθεσιμότητα και παραπέμφθηκε στη δικαιοσύνη. Δηλώνουν ότι απλώς εκπλήρωσαν το καθήκον τους να ενημερώσουν το κοινό χωρίς να είναι κακόπιστοι.

Το Δικαστήριο κρίνει, με γνώμονα το σύνολο των επιχειρημάτων των διαδίκων, ότι η αιτίαση αυτή θέτει σοβαρά ζητήματα νόμου και ουσίας, τα οποία δεν δύνανται να επιλυθούν κατ' αυτό το στάδιο της εξετάσεως της προσφυγής, αλλά απαιτούν εξέταση επί της ουσίας.

Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι η αιτίαση αυτή δεν πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη, υπό την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Συμβάσεως. Ουδείς άλλος λόγος απαραδέκτου διαπιστώθηκε.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, ομόφωνα,

Κάνει δεκτή την προσφυγή, με την επιφύλαξη όλων των λόγων ουσίας.

[υπογραφή]

Søren NIELSEN

Αναπληρωτής Γραμματέας

[υπογραφή]

Françoise TULKENS

Πρόεδρος

[σφραγίδα δυσανάγνωστη]

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο υπηρεσιακό έγγραφο στη Γαλλική γλώσσα.

Αθήνα, 23-04-2003.

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ

ΜΑΡΙΑ Π. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ